

MEDIÁLNÍ GRAMOTNOST SE VYPLATÍ: VÝHODNÝ TELEFON

OTÁZKY A ODPOVĚDI

1. Co je to úrok a jak se počítá?

Úrok je odměna za používání peněz někoho jiného. Platí ji ten, kdo si peníze půjčuje (tedy dlužník), a dostává ji ten, kdo peníze dává k dispozici (věřitel). Abychom dokázali spočítat výši úroku, musíme znát:

- výši půjčky (kolik jsme si půjčili; této částce se také říká jistina),
- úrokovou sazbu, tedy „cenu peněz“,
- dobu, na kterou je půjčka sjednána,
- splátkový plán, tedy rozvrh plateb, jimiž budu půjčku vracet.

Úroková sazba se obvykle stanovuje v procentech za rok. Jestliže si půjčíme 10 000 na jeden rok a úroková sazba je 12 %, znamená to, že úrok bude 1200 Kč (12 % z deseti tisíc). Celkem tedy budu muset vrátit 11 200 Kč.

Úrok ve výši 1200 Kč by ale platil, jen pokud bych měl vypůjčených deset tisíc po celý rok. Většina půjček se ale splácí postupně, takže vypůjčená částka postupně klesá, a nižší je tak i úrok. Budu-li tedy mou desetitisícovou půjčku splácet měsíčně, úrok za celý rok bude asi poloviční, přesně 662 Kč.

To, že je úroková sazba udávána v ročním vyjádření, poznáme podle zkratky „p. a.“. V latině to znamená „per annum“, tedy „za rok“. Je důležité si toho všimnout, protože někteří věřitelé uvádějí úrokovou sazbu v procentech za měsíc (se zkratkou „p. m.“). To je velký rozdíl. Pokud bychom si totiž půjčili 10 000 Kč při měsíční úrokové sazbě 12 %, budeme muset za rok zaplatit na úrocích dalších skoro deset tisíc, tedy ještě jednou tolik, než jsme si půjčili.

2. Jak se stanoví úroková sazba?

Úrokovou sazbu stanovuje věřitel. Vychází přitom hlavně z odhadu rizika (pravděpodobnost, že dlužník půjčené peníze nevrátí). Je-li riziko nízké – třeba proto, že dlužník má solidní příjmy –, úroková sazba by měla být nízká. Pokud má ale dlužník nízké příjmy, a navíc třeba v minulosti nesplácel půjčky včas, musí počítat s vyšší úrokovou sazbou.

Důležitá je i výše půjčky a její délka. Čím větší a delší je půjčka, tím je věřitel ochotnější slevit na ceně, podobně jako u jiného zboží. Pokud si ale lidé půjčí „jen“ pár tisícovek na týden či dva, bude úroková sazba velmi vysoká.

Ve skutečnosti je to s cenami ještě složitější, protože se věřitelé snaží vydělat na tom, že ne každý se v půjčkách dobře vyzná. Zejména na internetu lze narazit na předražené půjčky. Lidé si je berou, ačkoliv by mohli dostat lepší podmínky třeba v bance, kam si posílají výplatu.

Jednotliví věřitelé se také soustředí na různé klienty. Velké banky půjčují peníze hlavně lidem, u nichž je téměř jisté, že peníze vrátí. Výhodou je, že půjčky jsou u nich vcelku levné. Naopak malé nebankovní společnosti půjčují i lidem, kde je riziko vyšší. Za tyto půjčky si pak účtují velmi vysoké úrokové sazby.

3. Co je to RPSN?

RPSN je zkratka pro roční procentní sazbu nákladů. Jde o údaj, který vyčísluje celkové náklady na půjčku. V RPSN je obsažena nejen úroková sazba, ale i veškeré poplatky a další náklady související s půjčkou. Při porovnávání výhodnosti půjček od více společností je proto RPSN lepším ukazatelem než samotná úroková sazba.

4. Omezuje zákon výši úrokové sazby?

České zákony výši úrokové sazby nijak neomezuje. Někteří lidé proto po zavedení takového limitu volají. Na první pohled by to mohlo situaci zlepšit. Zkušenosti ze zemí, které podobný krok udělaly, jsou však rozporuplné. Společnosti nabízející dražší půjčky z trhu sice odešly, ale lidé, kteří nedosáhnou na půjčku v bankách, si berou úvěry u lichvářů za ještě vyšší sazby než dřív. Lichvářský trh je navíc bez jakékoliv kontroly, takže to situaci spíše zhoršilo.

5. Kdo u nás může poskytovat půjčky?

Až donedávna mohl půjčky poskytovat kdokoliv. Společností, které nabízely půjčky, byly tisíce a nemusely se řídit skoro žádnými pravidly. Lidem tak často vnucovaly nevýhodné smlouvy se skrytými pokutami a různými právními kličkami. Změna nastala až na konci roku 2016, kdy začal platit nový zákon o spotřebitelských půjčkách.

Dnes mohou půjčky nabízet jen společnosti, které k tomu mají povolení od České národní banky (ČNB). Počet společností nabízejících půjčky prudce klesl a v současnosti úvěry nabízí asi 20 bank a zhruba 80 nebankovních společností.

Aby zájemce o poskytování půjček povolení ČNB získal, musí splnit řadu předpokladů. Mezi ty nejdůležitější patří povinnost posuzovat schopnost lidí splácet půjčku. Tato podmínka je v zákoně proto, že některé společnosti dříve lidi úmyslně předlužovaly a vydělávaly na pokutách za nesplacení půjček.

6. Jak je regulována reklama na půjčky?

Informace, které poskytovatel půjčky musí uvést v reklamě, je dána přímo zákonem. Mezi povinné údaje patří mimo jiné:

- výše půjčky,
- výše jednotlivých splátek a celková částka, kterou je třeba splatit,
- doba trvání půjčky,
- úroková sazba a další případné poplatky.

Důležitou součástí je i roční procentní sazba nákladů (RPSN). Tento údaj nesmí být navíc psán malým písmem, ale stejně zřetelně jako ostatní informace. Reklama musí také uvádět reprezentativní příklad, který ukazuje příklad půjčky, včetně nákladů a výše splátek. Pravdou ovšem je, že řada společností ukazuje v reprezentativním příkladu co nejnižší sazby (zákon neříká, co znamená „reprezentativní“).

7. Co musí být uvedeno ve smlouvě o půjčce?

Ještě před uzavřením vlastní smlouvy dostává zájemce o půjčku takzvané předmluvní informace, v nichž jsou uvedeny stejné informace jako v reklamě, tedy:

- výše půjčky,
- splátky a celková částka, kterou je třeba splatit,
- úroková sazba, poplatky a RPSN,
- doba splácení.

Ve smlouvě o půjčce pak musí být kromě těchto údajů uvedeno i poučení, že:

- od smlouvy lze do určité doby odstoupit,
- půjčku je možné předčasně splatit,
- při prodloužení se splátkou nesmí sankce překročit jedno promile denně.

8. Mohu si půjčit, i když jsem nezletilý?

To možné není. Půjčky si mohou sjednávat pouze lidé, kteří dosáhnou 18 let. I dospělý by si ale měl půjčku nebo pořízení kreditní karty důkladně rozmyslet, případně se s někým poradit. Společnosti, které půjčky nabízejí, mluví často o tom, že jejich produkty jsou výhodné, ale zapomínají zmínit, že především pro ně.

Půjčka dává smysl, pokud díky ní mohu ušetřit jinde. Příkladem může být hypotéka (půjčka na pořízení bydlení), díky které dlouhodobě ušetřím na nájemném. Smysl může mít i půjčka na auto, pokud mi umožní dojíždět za lepší prací do místa, kam bych se jinak obtížně dostával. Půjčka je také na místě v krizových situacích, například pokud se mi rozbije lednička a já nemám potřebnou hotovost na opravu či nákup nové. Měl bych ale předpokládat, že půjčku dokážu v rozumné době vrátit. Jinak se mi může stát, že zaplatím mnohem více, než jsem původně myslel, a v krajním případě mohu přijít i o majetek.

9. Jak porovnat výhodnost půjček?

Prvním krokem je porovnat cenu. Jak jsme si řekli, k tomu nejlépe slouží sazba RPSN. Důležité ale je pracovat se závazným návrhem smlouvy, nikoliv jen s údaji z reklam či webů jednotlivých společností. Tam totiž jednotlivé společnosti velmi často uvádějí nižší úrokové sazby a RPSN než ty, které se pak objeví v návrhu smlouvy.

Ke snadnému srovnání půjček slouží i Index odpovědného úvěrování, kde jsou jednotlivé společnosti „oznámkovány“ hvězdičkami. Index lze najít na webu jakprezidluhy.cz.

10. Kterým půjčkám je lepší se vyhnout?

Poznat bezpečnou půjčku není těžké, pokud budeme mít na paměti několik pravidel. Bezpečná půjčka musí být cenově přijatelná. Dobré půjčky mívají RPSN mezi 15–20 %, u méně výhodných půjček to může být až 40 %. Pokud je sazba ještě vyšší, jde již o rizikovou půjčku a měli bychom být velmi na pozoru. Bohužel není výjimkou, že některé společnosti nabízejí půjčky s RPSN, která dosahuje stovek i tisíc procent. Běžná půjčka by nikdy neměla být zajištěna nemovitostí, tedy domem nebo bytem. Důvod je prostý – pokud bychom se dostali do problému se splácením, věřitel může zajištění prodat a my přijdeme o střechu nad hlavou. Výjimkou z tohoto pravidla jsou hypotéky, tedy půjčky sloužící k tomu, abychom si vlastní bydlení mohli pořídit.

Velmi důležité je postupné splácení půjčky. Mnoho nebankovních společností totiž nabízí takzvané mikroúvěry, které dlužník musí zaplatit najednou, nejčastěji do 30 dnů. To je pro lidi často nemožné, takže si půjčku opakovaně prodlužují a někdy se stane, že zaplatí i několikanásobně více, než si půjčili. Jde o typickou dluhovou past. Velkou chybou je i to, že si lidé berou podnikatelské úvěry, které ale neposkytují stejnou ochranu jako běžné půjčky (nelze od nich odstoupit, předčasné splacení bývá drahé a věřitelé mohou účtovat vysoké pokuty).

11. Co se stane, když nedokážu svou půjčku splatit?

Pokud zmeškám datum své pravidelné splátky, věřitel mne nejdříve bude upomínat. Nejprve mi pošle e-mail nebo SMS zprávu, a když nebudu reagovat, bude mne kontaktovat telefonem a připomene mi moje povinnosti. Zároveň dojde k tomu, že se moje jméno ocitne v úvěrových registrech, kde jsou vedeny záznamy o nespolehlivých dlužnících. To je nepříjemná situace, protože v budoucnu bude těžké získat novou půjčku.

Někteří věřitelé nabízejí při problémech se splácením takzvaný splátkový kalendář. Takové řešení může sice pomoci, ale často s ním bývá spojen háček v podobě notářského zápisu, který mne může snadno dostat do exekuce. Pokud se tedy dostanu do problému se splácením, měl bych raději co nejdříve navštívit dluhovou poradnu.

Jestliže se věřitel peněz nedočká, po několika měsících půjčku zesplatní. To znamená, že musím zaplatit všechny peníze naráz. Pokud tak neudělám, půjčku bude ještě nějakou dobu vymáhat inkasní agentura, a nakonec dostanu předžalobní výzvu, což je poslední krok předtím, než bude můj případ řešit soud.

12. Jak probíhá exekuce?

Před vlastní exekucí většinou probíhá takzvané **nalézací řízení**, ve kterém soud zkoumá, zda je nárok věřitele oprávněný. Pravdou ale je, že toto řízení je ve většině případů formální a soud obvykle rozhodnutím nárok věřitele potvrdí. Po vydání rozhodnutí (nejčastěji má podobu takzvaného **platebního rozkazu**) má dlužník 15 dní na splacení dlužné částky. Pokud to udělá, k exekuci nedojde.

Jestliže dlužník svou povinnost nesplní, je zahájena exekuce. Dlužník nejdříve dostane od exekutora vyrozumění o zahájení exekuce s výzvou k dobrovolnému zaplacení. Zároveň už ale exekutor podniká konkrétní kroky k tomu, aby od dlužníka dluh vymohl. Mezi pravomoci exekutora patří:

- zabavit hotovost a peníze na účtech,
- nařídit srážky ze mzdy nebo z důchodu,
- prodat hodnotné vybavení domácnosti (elektroniku, šperky, auto apod.),
- prodat nemovitosti.

Většina exekutorů respektuje při svojí práci zákon. Někteří se však chovají k dlužníkům velmi agresivně a vymáhají peníze pod nejrůznějšími pohrůžkami (např. zabavení osobních předmětů nebo domácích zvířat). Proto je důležité vědět, že i v exekuci máte zákonná práva. Například vám nemohou strhnout ze mzdy všechny peníze, exekutor nemůže z domácnosti odvézt základní vybavení, jako například postel, ledničku apod. Pokud si nejste jisti, zda exekutor postupuje podle zákona, volejte **Dluhovou helplinku 774 392 950**.

13. Kolik lidí v ČR je v exekuci?

Podle posledních odhadů je u nás v exekuci více než 800 tisíc lidí, tedy každý desátý dospělý člověk. V některých regionech je v exekuci i více než 20 % obyvatel. Exekucí je ale mnohem více, zhruba 4,5 milionu. To znamená, že většina lidí má exekuci několik – průměr se pohybuje kolem 5 exekucí na člověka. Jsou ale i dlužníci, kteří mají 20 a více exekucí. Takové dluhy jsou již nesplacitelné.

14. Jaký je rozdíl mezi exekucí a oddlužením?

Lidé si někdy oddlužení a exekuci pletou. Obě situace se sice v leccm podobají, je tu ale jeden podstatný rozdíl. Exekuce trvá tak dlouho, dokud nesplatím všechny svoje dluhy. Naproti tomu oddlužení končí uplynutím zákonné lhůty. Pokud jsem vynaložil veškeré úsilí dluhy splatit, jsou mi na konci oddlužení zbylé dluhy prominuty.

Oddlužení mi bude schváleno pokud:

- dlužím nejméně dvěma věřitelům,
- neplním svoje závazky po dobu 30 dnů,
- jsem nebyl oddlužen v minulých 10 letech a nejednám nepoctivě,
- zvládnou měsíčně splácet minimálně 2178 Kč.

Oddlužení trvá obvykle 5 let. Pokud za tuto dobu splatím alespoň 30 % dluhů, jsem oddlužen automaticky. Jestliže to nedokážu, soud přezkoumá, zda jsem pro splacení dluhů udělal opravdu maximum.

Pokud splatím do 3 let alespoň 60 % dluhu, oddlužení končí již po této době. Tři roky stráví v oddlužení i lidé s nárokem na starobní či invalidní důchod 2. nebo 3. stupně a dlužníci, jimž vznikla větší část dluhu v dětství.

Odpovědi vypracoval:

David Borges, odborník na dluhovou problematiku, Člověk v tísni

Odkazy:

Jak přežít dluhy – projekt společnosti Člověk v tísni zabývající se dluhovými poradenstvím
jakprezidluhy.cz

Peníze na útěku – webový portál České národní banky
penizenauteku.cz/financni-sluzby/pujcky

Finanční gramotnost aneb Proč se finančně vzdělávat? – informační web Ministerstva financí ČR
financniagramotnost.mfcr.cz/cs/rodinne-finance

Doporučená literatura:

Navrátilová, P.; Jiříček, M.; Zlámal, J.: Finanční gramotnost Učebnice žáka. Computer Media, Prostějov 2016.

Prošková, D.: Aby vám peníze dobře sloužily ... a nikam vám neuletěly. Romax, Praha 2015.

Kavka, K.; Svitalský, R.: Čas dluhů aneb co byste měli vědět o penězích. Mladá fronta, Praha 2013.

Poslední aktualizace: 03/2020